

KS. MIROSLAW KOWALCZYK

TRÓJCA ŚWIĘTA WE WSPÓŁCZESNEJ TEOLOGII KATOLICKIEJ

Spośród wszystkich prawd wiary i życia chrześcijańskiego prawda o Bogu w Trójcy Osób jest najbardziej istotna i centralna. W całej hierarchii prawd stoi na miejscu pierwszym, a miejsce to nie wynika z teologicznej metodyki, czy ze swoistej procedencji, ale z realnego znaczenia tej prawdy dla życia i zbawienia ludzi (KKK 234)¹. Interpretacja prawdy objawionej o Jedynym Bogu w Trzech Osobach, której nie da się zrozumieć ani wyjaśnić, a którą teologia tylko uniesprzecznia, ma swoją długą historię. Trzeba też przyznać, że chrześcijańska nauka o Bogu jako Trójcy jest najdoskonalszym wyrazem ludzkiej świadomości religijnej i teologicznej.

Religijna prawda o Bogu jako Trójcy Świętej należy oczywiście do chrześcijaństwa, ale wielu teologów systematycznych oraz badaczy religii wyraża przekonanie, że pewne jej ślady znajdują się w innych religiach, choć występują tam jako uproszczone triady, mające charakter pewnych naturalnych intuicji trynitarnych (religia sumeryjska, etruska, mazdaizm irański; modalizm staroegipski; wedyjskie „Trimurti” itp.)².

Ks. dr hab. MIROSLAW KOWALCZYK, prof. KUL – kierownik Katedry Teologii Historycznej w Instytucie Teologii Dogmatycznej WT KUL; adres do korespondencji: e-mail: kowal@kul.pl

¹ Por. Kongregacja do Spraw Duchowieństwa, *Ogólna instrukcja katechetyczna (Directorium catechisticum generale)*, nr 43, Watykan 1971.

² Cz. S. B a r t n i k, *Dogmatyka katolicka*, t. 1, Lublin 2012, s. 171; H. de L u b a c, *Katolicyzm*, tłum. M. Stokowska, Kraków 1961; t e n ż e, *Credo. Gestalt und Lebendigkeit unseres Glaubensbekenntnisses*, Eisdeldn 1975; M. R u s e c k i, *Traktat o religii*, Warszawa 2007; I. L e d w o Ń, „...i nie ma w żadnym innym zbawienia”. *Wyjątkowy charakter chrześcijaństwa w teologii posoborowej*, Lublin 2006; G. G r e s h a k e, *Der Dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*, Freiburg i. Br. 2007.

W historii chrześcijaństwa prawda o Trójcy Osób w Bogu Jedynym jest nieustannie interpretowana i wyjaśniana na płaszczyźnie pojęciowej, językowej i egzystencjalnej. Teologia chrześcijańska osiąga w niej absolutny szczyt interpretacji idei Boga. Prawda ta określa samą istotę religijnej świadomości ludzkiej, a dla katolików także świadomości kościelnej. Jak powiedziano wyżej, jest to prawda fundamentalna dla wiary i praktyki, ponieważ wyjaśnia sens ludzkiego życia, sens wszelkich wartości, sens prawdy, sens miłości, a także sens ludzkiej protologii i eschatologii. Rozumienie jej głębi oznacza osiągnięcie dojrzałości wiary, aby ostatecznie zamienić ją w zbawczy kairós³.

W katolicyzmie historia dogmatu trynitarnego jest długa jak samo chrześcijaństwo. Zakorzeniona jest ona jeszcze w ST, który w sposób duchowy i mentalny przygotował ludzi na objawienie Trójcy Świętej w NT. Jezus Chrystus w sposób całościowy objawił prawdę o Bogu jako troistości osobowej, jako Świętej Społeczności, jako personalnego misterium komunijnego. Istota tej prawdy ma swoje źródło w całym wydarzeniu Jezusa Chrystusa, a więc w Jego istnieniu odwiecznym, w historii odkupieńczej i w Jego słowie. Dopiero później została ujęta jako szczególne objawienie Boga, pozwalające doświadczyć Jego istoty, przekładające się na egzystencję, na życie codzienne, duchowość, moralność, praktykę chrześcijańską, zaś z biegiem lat i na doktrynę religijną.

Całe wieki interpretowano to objawienie. Każdy czas historyczny to swoisty kairós trynitarny, w którym może dojrzewać także wiara chrześcijańska w Trójcę Osób Bożych. Takim czasem wnoszącym nowe wartości hermeneutyczne i teologiczne w percepcję prawdy o Trójcy Świętej są czasy współczesne ludzkości i Kościoła. Choć dogmat trynitarny został już określony i w swej substancji jest on niezmienny, to jego interpretacja i szata słowna jest nadal kontynuowana i uzupełniana o nowe aspekty i wartości hermeneutyczne.

Współczesna katolicka teologia trynitarna wnosi do klasycznego rozumienia prawdy o Trójcy wiele nowych elementów. Rozwija się ona na dwóch wzajemnie przenikających się płaszczyznach, są to nauczanie Magisterium Kościoła z Soborem Watykańskim II i nauczaniem papieży, szczególnie Jana Pawła II i Benedykta XVI oraz nauczanie wybitnych teologów, którzy w XX wieku i na początku trzeciego tysiąclecia stworzyli wiele ciekawych interpretacji dogmatu trynitarnego.

---

³ Bartnik, *Dogmatyka katolicka*, t. 1, s. 173.

Zasadniczym motywem nowych reinterpretacji doktryny trynitarnej Kościoła katolickiego jest potrzeba przybliżenia tajemnicy Boga w Trójcy współczesnemu człowiekowi przez odejście od ujęć zbyt abstrakcyjnych, reistycznych i spekulatywnych, a przejście ku ujęciom historiozbawczym, egzystencjalnym i prakseologicznym⁴. Także pojawienie się nowych nurtów filozoficznych, takich jak np. personalizm uniwersalistyczny czy fenomenologia, sprawiły, że inaczej niż dawniej rozumie się pojęcie osoby, a przez to rozumienie tajemnicy Trójcy Boskiej może być głębsze. Poza tym nowe interpretacje prawdy o Bogu wynikają ze zdarzeń historyczno-kulturowych, które są bardzo dynamiczne i które rodzą pytania o Boga, Jego istnienie, naturę oraz stosunek do świata i historii stworzenia. Trzeba też pamiętać, że te nowe poprawne interpretacje nie są oderwane od tradycji, ale ją znacząco ubogacają.

1. UJĘCIE HISTORIOZBAWCZO-PERSONALISTYCZNE

Charakterystyczną nowością współczesnej trynitologii jest powrót do historiozbawczego rozumienia tajemnicy trynitarnej Boga, ale rozważanej w świetle personalizmu (J. Ratzinger, Cz. S. Bartnik). Średniowieczna teologia zachodnia zamykała rzeczywistość Trójcy tylko we wnętrzu Boga (*Theologia*). Na zewnątrz Bóg objawiał się przez Naturę (*ad extra unus*). Dziś akcentuje się prawdę, że Bóg działa na zewnątrz w Trzech Osobach, a więc istnieje Trójca dla człowieka, dla świata. Właśnie historia zbawienia, a szczególnie ekonomia (*Oikonomia*, KKK 236) odkupienia ma charakter trynitarne. Wyraża to Biblia, która przez historię Jezusa Chrystusa objawia Trójcę ekonomiozbawczą lub historiozbawczą. Współczesna trynitologia akcentuje, że dzieje zbawienia, a zwłaszcza Wcielenie, Pascha, Zesłanie Ducha Świętego to objawienie się Trójcy dla nas, to Trójca *ad extra quoad nos*. Niektórzy teologowie twierdzą nawet, że w ten sposób Trójca się realizuje. Jest to znaczne poszerzenie klasycznej nauki o apropiacji. W każdym razie Trójca Święta istnieje obiektywnie w świecie swojej transcendencji, ale przez Osobę Jezusa Chrystusa istnieje w świecie ludzkim, w historii stworzenia (Cz. S. Bartnik, B. Forte)⁵.

---

⁴ E. Piotrowski, *Traktat o Trójcy Świętej*, w: *Dogmatyka*, red. E. Adamiak, A. Czaja, J. Majewski, Warszawa 2007, s. 205.

⁵ Bartnik, *Dogmatyka katolicka*, t. 1, s. 248; B. Forte, *Trójca Święta jako histo-*

Historia Jezusa jest obrazem Trójcy i odbiciem Jej wnętrza (Trójca *in se*): Ojciec–Syn–Duch Święty. Nauka o Trójcy historiozbawczej w ujęciu personalistycznym pokazuje w zdarzeniach historycznych objawiającego się Boga Ojca, rodzącego się Syna i przychodzącego Ducha Świętego. Jest to samoudzielanie się Boga światu. Wcielenie, Pascha i Pięćdziesiątnica to *loci trinitophaniae* (Cz. S. Bartnik). Bóg Ojciec objawia się jako rzeczywistość źródłowa zarówno w porządku łaski, jak i w porządku historii, która wyłącza Jezusa z Nazaretu. Osobowe udzielanie się Boga i wkraczanie w historię człowieka i świata objawia i ukazuje Boga – Syna, Jezusa Chrystusa. Realność ojcowskiego udzielania się i synowskiego przyjmowania tego daru to pochodzenie i objawienie Boga – Ducha Świętego, przez którego otwierają się wszelkie źródła łask dla człowieka i świata, poczynając od unii hipostaticznej, która jest pierwszym aktem osobowego udzielania się Boga światu (Y. Congar). Współczesna trynitologia historiozbawcza uczy, że owe trzy aspekty udzielania się Boga światu pokazują jedność Trójcy w jedności dziejów zbawienia. Historiozbawcze role Osób Bożych nie są tu przypadkowe, ani zamienne, nie rozrywa się jedności Trójcy Osób Jedyne Boga, jak to miało miejsce w starym schemacie teologicznym, gdzie mówiło się, że Bóg Ojciec stwarza, Syn odkupuje, a Duch Święty uświęca, niejako bez ścisłego związku między Nimi⁶.

2. UJĘCIE PERSONALISTYCZNO-KOMUNIJNE⁷

W naukowej refleksji na temat Trójcy Świętej w trynitologii wschodniej kładziono akcent głównie na Osobach Bożych, a wtórnie na jedności natury, natomiast w trynitologii zachodniej, szczególnie od św. Augustyna do dziś, akcentowana jest głównie jedność Istoty Boga, a wtórnie Trójosobowość. Toteż ogólnie przyjmowana jest nauka, że Bóg to jeden Byt, jedna Istota,

---

ria. *Esej o Bogu chrześcijan*, tłum. A. Rybińska, Kraków 2005.

⁶ Bartnik, *Dogmatyka katolicka*, t. 1, s. 247; Greshake, *Der Dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*; H. de Lubac, *Quellen kirchlicher Einheit*, Einsiedeln 1974, s. 174 nn.

⁷ Jest to koncepcja całkowicie oryginalna i nowa, stworzona przez ks. Cz. S. Bartnika, twórcę Lubelskiej Szkoły Personalistycznej. Opiera się na nowym rozumieniu osoby. W teologicznych opracowaniach czasem nazywa się ją „relacyjno-jaźniową”, por. np. Piotrowski, *Traktat o Trójcy Świętej*, s. 224.

w której wyróżnia się Trzy, utożsamiające się z nią Osoby. W ten sposób mówi się w teologii raczej tylko o Trójcy w sobie, natomiast „ekonomię zbawienia” zacieśnia się do samej chrystologii, przy czym dopiero ostatnio rozwija się „paterologię” (nauka o Bogu Ojcu) oraz pneumatologię (nauka o Duchu Świętym).

Zachodnie ujęcie, podkreślające samą jedność, prowadzi niektórych teologów do tezy, że Bóg jest jednoosobowy, że jest jedną Osobą, jednym Podmiotem Boskim w Sobie (Trójca transcendentna), a *ad extra* (Trójca historyczbawcza) tylko istnieje i objawia się na trzy sposoby (*Weisen*): Ojca, Syna i Ducha Świętego (K. Barth, K. Rahner, Ch. H. Dodd, P. Schoonenberg). Jednak Bóg jako jednoosobowy, jako jedna absolutna Osoba – według dzisiejszego rozumienia terminu „osoba” – byłby sprzecznością lub Jego karykaturą i byłby to modalizm, dawno potępiony przez Kościół.

Obecnie rozwija się trynitologia personalistyczno-komunijna, według której Osoba w Trójcy jest relacją, staje się sobą przez to, że całkowicie odnosi się do dwu innych Osób, dzięki czemu Bóg to „Komunia Trzech Osób”, Komunia Trzech Korelacji (*Communio Personarum*) i ta Komunia oznacza Jedność Boga, przy czym nie jedność tworzy Osoby, lecz Osoby korelatywne tworzą Jedność, czyli Naturę Boga (J. Moltmann, G. Greshake, L. Boff). Jest tu jednak problem, czy „komunia” jest tożsama z jednością ontyczną.

Według trynitologii klasyczno-personalistycznej prymat mają Osoby, które jednak tworzą jedność ontyczną, naturę, jedną substancję dzięki relacjom pochodzeń. Ojciec (*Principium sine principio*) jest Osobą przez odwieczne rodzenie Syna, Syn staje się odwiecznie Osobą przez totalne odniesienie się do Ojca, korelacja zaś Miłości wzajemnej między Ojcem i Synem uosabia się w Osobie Ducha Świętego przez miłosne tchnienie. Osoba nie jest substancją oddzielną, lecz jest realną relacją i staje się Osobą przez całkowite (absolutnie totalne) odniesienie do „Ty” i do „My” (J. Ratzinger, Cz. S. Bartnik, M. Kowalczyk, K. Góźdz, K. Guzowski, B. Gacka, G. Barth). Przy czym miłość wzajemna to nie tylko „afekt”, lecz całkowita perychoreza, absolutna wzajemna immanencja, stawanie się osobową komunią, wzajemne całkowite oddanie i przyjęcie drugiej osoby, współistnienie „ku-osobowe” bez utraty własnej tożsamości oraz „trialogiczna” współtematyzacja życia (Cz. S. Bartnik, E. Wójcik).

3. TRYNITOLOGIA CHARYTOLOGICZNA

Wielu teologów współczesnych zauważa, że Trójca uobecnia się w człowieku na sposób łaski, albo przez łaskę. Jest to swoiste przebywanie osobowe w wierzących i w Kościele jako Osobie wspólnotowej (J 14, 24)⁸. Współczesna teologia trynitarna widzi w łasce niestworzonej przede wszystkim więź z Osobami Bożymi. Właśnie ta łaska umożliwia najpełniejszy kontakt między osobami ludzkimi a Osobami Bożymi. Fakt, że człowiek jest osobą, umożliwia mu odbiór daru trynitarnego w postaci łaski niestworzonej. Nie jest on dostępny bytom nieosobowym. Nie jest to kontakt anonimowej natury ludzkiej z anonimową naturą Boską, ale jest to kontakt osobowy. Rzeczywistość osobowa jest płaszczyzną styczną Boga i stworzenia, misteryjne spotkanie „twarzą w twarz”, swoista perychoreza Bosko-ludzka (Cz. S. Bartnik, M. J. Scheeben, S. C. Napiórkowski). To miłosne udzielanie się Boga w Trójcy dokonuje się przez całą rzeczywistość stwórczą, odkupieńczą i zbawczą, historyczną i pozahistoryczną, w miłości i pełnej wolności dawania i odbierania daru drugiej osoby, w aktach duchowych i intelektualnych, w odkrywaniu prawdy i najgłębszego sensu rzeczywistości. Jest to osobowe wiązanie człowieka z Bogiem. Trójca już w historii przez łaskę i w łasce daje udział osobie ludzkiej, indywidualnej i społecznej, w miłosnej Komunii Osób Bożych (B. Forte, K. Gózdź, K. Guzowski, M. Kowalczyk, J. Lekan, G. Barth)⁹.

4. TOŻSAMOŚĆ TRÓJCY TRANSCENDENTNEJ I IMMANENTNEJ

Teologowie współcześni nadal są podzieleni w kwestii tożsamości Trójcy immanentnej światu i transcendentnej. Choć kwestię tę starał się rozstrzygnąć

---

⁸ W tym miejscu niniejszego artykułu pojawia się nowe pojęcie „osoby społecznej” lub „osoby wspólnotowej”, jest to pojęcie intuicyjnie używane w dawnej teologii, ale opracowane przez współczesny personalizm realistyczny Szkoły Lubelskiej. Pojęcie to ma swoje korzenie w dawnej myśli teologicznej, w której mówi się o Kościele jako o ścisłej wspólnotcie osób, a nawet jako o jednym organizmie (ciele). Pochodzi ona z tekstów św. Pawła: por. Rz 12, 5; 1 Kor 1, 13; 10, 17; 12, 12, ale w teologii zastosował ją św. Augustyn: „Osoba Kościoła”, *Epistula* 140, 18. 40 PL 33, 545, a później np. Pius XII, enc. *Mistici Corporis*.

⁹ Cz. S. B a r t n i k, *Dogmatyka katolicka*, t. 2, Lublin 2012, s. 547 nn.

K. Rahner, tworząc zasadę tożsamości Trójcy immanentnej w sobie i w historii zbawienia, to wielu współczesnych teologów przyjmuje, że Trójca we właściwym sensie to tylko Trójca transcendentna, inni twierdzą, że to tylko Trójca historiozbawcza (P. Schoonenberg, E. Schillebeeckx). Słuszne jest jednak to stanowisko, które wypośrodkowuje oba poglądy, tak jak proponował K. Rahner: Trójca historiozbawcza jest tożsama z Trójcą transcendentną. Trójca jest jedna i taka, jaką jest w sobie samej, udziela się w historii zbawienia (Cz. S. Bartnik, H. U. von Balthasar, Y. Congar, B. Forte, M. Kowalczyk). Z tym że w świecie stworzonym dostrzegalny jest jedynie częściowy obraz Trójcy, który dopiero w pełni odsłoni się człowiekowi w eschatologii.

5. CHRYSTOLOGIA TOŻSAMOŚCI BOSKO-LUDZKIEJ

Ważnym trynitarnym zagadnieniem we współczesnej teologii katolickiej jest problem Bosko-ludzkiej tożsamości Jezusa z Nazaretu. Nadal pojawiają się postmonofizyckie sugestie o zlanii się dwóch natur, Boskiej i ludzkiej w jedną. Choć Sobór w Chalcedonie w 451 r. je rozróżnił, to tendencje te pojawiają się dziś i niosą pewne niebezpieczeństwa powrotu poglądów, albo że w Jezusie z Nazaretu Bóg zatracił swoje Bóstwo i stał się człowiekiem, albo, że człowieczeństwo Jezusa zostało całkowicie wchłonięte w naturę Boską, a Jezus jest tylko modalnym znakiem Bóstwa. Tymczasem trzeba przyjąć na nowo w całej rozciągłości tezę chalcedońską, która uznaje w Chrystusie dwie natury, Boską i ludzką. Są one niez mieszane w jedną super-naturę, lecz jednocześnie zapodmiotowane w jedną Osobę – Syna Bożego (*enhipostasis*). Jezus jako człowiek jest stworzeniem Bożym, który swoją naturę ludzką bezpośrednio otrzymał od Maryi, jednocześnie przez akt Wcielenia został zapodmiotowany w Osobę Słowa i przez to jest tożsamy z Synem Bożym nie stworzonym (wymiana orzekań) (Cz. S. Bartnik, J. Galot). W Trójcy transcendentnej są trzy Osoby Boże: Ojciec, Syn i Duch Święty, a natura ludzka pozostaje na zawsze ludzką, choć stała się tożsama z Osobą Syna. W konsekwencji człowiek, jako osoba, jest najpierw wszczepiony w jedność bytu Osoby Syna, a przez tę jedność dopiero w naturę Boską. Tezy te mają swoją wagę dla właściwego rozumienia Osoby Maryi, której przynależy tytuł Matki Bożej.

6. TRYNITOLOGIA TEOLOGICZNO-HISTORYCZNA

Współczesna trynitologia katolicka stara się podkreślać realny wymiar prawdy o Bogu w Trójcy Osób, a zarazem jej wymiar praktyczny. Ten nurt wyraźnie widoczny jest w tzw. teologii rzeczywistości ziemskich, w teologii historycznej, w teologii kultury.

Wbrew powszechnym opiniom prawda o Trójcy Świętej jest bardzo styczna z doczesną historią człowieka, a w nim także z całym wszechświatem. Prawda o Boskiej Trójcy ma ogromne znaczenie praktyczne dla świata stworzonego i jego historii. Jezus Chrystus – Syn Boży włączył przez Wcielenie całą historię w *Mysterium Trinitatis* (Cz. S. Bartnik, B. Forte). Cała historia – a szczególnie historia zbawcza – zyskuje wymiar trynitarny¹⁰.

Często spotyka się pogląd, że katolicka nauka o Bogu w Trzech Osobach jest zbyt trudna do zrozumienia, abstrakcyjna i zgoła niepraktyczna, gdyż niczego nie wnosi do konkretnego życia ludzkiego. W konsekwencji wielu unika tych trudnych zagadnień lub po prostu ucieka od nich. Tymczasem jest odwrotnie. Trynitologia ukazuje tajemnicę Boga Jednego i Jedyne, a zarazem Troistego Osobowo, czyli Jednego co do natury, a troistego co do zapodmiotowania tej natury w Osobach Ojca, Syna i Ducha Świętego. Ten Najświętszy Byt jest najbardziej pierwotnym Źródłem wszystkiego, co istnieje. Cała rzeczywistość pochodzi od Boga w Trójcy. Cała historia sakralna i niesakralna, święta i świecka ma swoje zakorzenienie w Trójcy. Jej sens odsłania się wraz z Wcieleniem się Boga w Jezusie Chrystusie. Człowiek, jako byt osobowy, został stworzony na wzór Osoby Syna, nosi w sobie podobieństwo do Boga-Syna. Człowiek ma charakter relacyjny szczególnie w wymiarze społecznym, tworzy osobę społeczną, jak Trójca. Tak jak w Trójcy Osoby poznają się przez wzajemne relacje, tak człowiek poznaje siebie o ile jest w relacji do drugiej osoby, a ostatecznie do Osób Boskich. Trójca stanowi szkołę życia dla osoby ludzkiej. Każda osoba pozostaje bowiem w społeczności osób: rodzina, gmina, naród, ludzkość. Ostatecznie można powiedzieć, że cały Kosmos jest przeniknięty Trójcą.

Współczesna trynitologia katolicka podkreśla szczególne znaczenie prawdy o Trójcy Świętej dla społeczności religijnej, chrześcijańskiej. Można mówić o Trójcy Eklezjalnej – „Kościół jest ludem zjednoczonym jednością Ojca, Syna i Ducha Świętego” (KK 7); Kościół żyje Trójcą i z Niej wyrasta. „Po-

---

¹⁰ Forte, *Trójca Święta jako historia*; Cz. S. Bartnik, *Teologia historii*, Lublin 1999.

chodzi z Miłości Ojca Przedwiecznego, został założony w czasie przez Jezusa Chrystusa Odkupiciela, zjednoczony w Duchu Świętym (KDK 40). W Kościele Bóg w Trójcy oddaje się człowiekowi, a jednocześnie człowiek, jako osoba, całkowicie żyje pragmatyką trynitarną – eklezjologia trynitarna (Sobór Watykański II, bł. Jan Paweł II, Benedykt XVI, papież Franciszek).

Istotną rolę odgrywa tu liturgia, która w sposób szczególny uobecnia Tróję Świętą i urealnia ją dla świata historycznego. Przez to następuje szczególne związanie Trójcy z historią, z życiem codziennym człowieka indywidualnego i społeczności ludzkiej. Każdy sakrament jest przez obecność Jezusa eksplikacją trynitarną, ale szczególnie sakrament Eucharystii. Uobecnia ona zasadniczo Odkupieńczą Ofiarę Syna Bożego, ale zawiera także w sposób konieczny Objawienie Ojca i Zesłanie Ducha Świętego. Jest to sakrament, który w swej istocie uaktualnia ekonomię zbawczą Trójcy. „Eucharystia oznacza i urzeczywistnia komuniję życia z Bogiem i jedność Ludu Bożego, przez które Kościół jest sobą. Jest ona szczytem działania, przez które Bóg w Chrystusie uświęca świat, a równocześnie szczytem kultu, jaki ludzie w Duchu Świętym oddają Chrystusowi, a przez Niego Ojcu” (KKK 1325; KL 47; KK 11; DK 5). Zasadniczą rolą i celem Eucharystii jest pełna więź komunijna między Jezusem Chrystusem a człowiekiem, który otwiera się na Chrystusa, na Jego Osobę, na dzieło odkupienia, zbawienia i na Jego „drogę” do wieczności, nieśmiertelności i na życie w łonie Trójcy Świętej (Jan Paweł II). Trójca Święta prakseologiczna realizowana jest w cnotach teologalnych, religijnych i społecznych. Przede wszystkim w moralności przez wiarę, nadzieję i miłość. Szczególnie te trzy cnoty teologalne odzwierciedlają rzeczywistość Ojca (wiara), Ducha Świętego (miłość) i Syna Bożego (nadzieja). Każdy dobry czyn rodzi się z Ojca, jest owocem Wcielenia Syna i trwa po wieczność dzięki Duchowi Świętemu (Cz. S. Bartnik, B. Forte, J. Werbick, M. Kowalczyk).

Prakseologia trynitarna ma swoje zastosowanie w realizowaniu życia społecznego – w rodzinie, rodzie, gminie, wspólnotach pracy, miastach, państwach, narodach, ludzkości. Społeczności, które realizują się w oparciu o wzorzec trynitarny, uzyskują pełny sens i spełniają siebie oraz ludzkość w ogóle. Żywa pieczęć Trójcy realizuje się wreszcie w szeroko pojętej kulturze.

W całości Prawda o Trójcy Świętej jest fundamentalna i podstawowa dla zrozumienia samego człowieka, sensu jego istnienia i sensu istnienia wszystkiego. Trójca Święta jest prawzorem i zarazem zadaniem dla wszelkiej społeczności ludzkiej, czyli każdy rodzaj wspólnoty ludzkiej powinien być realizowany na wzór wspólnoty Boskiej.

THE HOLY TRINITY IN MODERN CATHOLIC THEOLOGY

S u m m a r y

Of all the truths of faith and Christian life the truth about God in the Trinity of Persons is the most basic one. The truth in its entirety is revealed by God, but the interpretation of it has a long human history. The Christian teaching about God as a Trinity is the most perfect expression of human religious and theological awareness. The history of the Trinitarian dogma is as long as Christianity itself. It is rooted in the Old Testament, which spiritually and mentally prepared people for the revelation of the Holy Trinity in the New Testament. Jesus Christ in a comprehensive way revealed the truth about God as a personal triad, as a Holy Community, as a personal communion mystery. The essence of this truth has its source in the whole event of Jesus Christ, that is in His eternal existence, in the history of Redemption and in His word. Only later was it defined as a peculiar revelation of God that allows experiencing His essence, translating itself into existence, into everyday life, spirituality, morality, Christian practice, and with years also into the religious doctrine. Modern Catholic Trinitarian theology is developed on two merging planes; that is, the teaching of the Magisterium and teaching of outstanding theologians. A return to the historical-salutary understanding of God's Trinitarian mystery, but considered in the personalistic light, is a characteristic novelty of modern trinitology. It is a personalistic-communion approach. Many Catholic theologians think that the Trinity makes itself present in a man by way of grace; it is the charitological approach. Also the problem of the Trinity that is immanent to the world, and at the same time transcendent, is considered. The position suggested by K. Rahner is right here: the historical-salutary Trinity is identical with the transcendent Trinity. The truth about the Holy Trinity is fundamental and basic for the understanding of man himself, of the meaning of his existence and of the meaning of the existence of anything. The Holy Trinity is the original model and at the same time a task for any human community – that is, any kind of human community should be realized according to the model of the Divine community.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: Trójca Święta, personalizm realistyczny – według Cz. S. Bartnika Trójca personalistyczno-komunijna, trynitologia teologiczno-historyczna.

Key words: Holy Trinity, realistic personalism – personalistic-communion Trinity (Cz. S. Bartnik), theological-historical trinitology.